

U kakvom svijetu želimo da živimo?

Odgovor na ovo pitanje dalo je više od osam miliona anketiranih ljudi širom svijeta. Time su pomogli zemljama članicama Ujedinjenih nacija, njih 193, da na Generalnoj skupštini UN u septembru 2015. godine usvoje novu, ambicioznu agendu za održivi razvoj, koja predstavlja viziju boljeg svijeta do 2030. godine.

Agenda za održivi razvoj do 2030. godine, koja se temelji na 17 Ciljeva održivog razvoja, usredsređena je na ljudski napredak. Ona usmjerava razvoj ka iskorjenjivanju siromaštva i gladi, ka rodnoj ravnopravnosti i smanjenju nejednakosti, ka unapređenju zdravstvenog sistema, biodiverziteta, kvaliteta života u vodi i života na kopnu, ka održivoj urbanizaciji, potrošnji i proizvodnji, ka suprotstavljanju klimatskim promjenama, ka jačanju partnerstava i institucija potrebnih za ostvarivanje ljudskih prava, mira i pravde.

Ciljevi održivog razvoja nadovezuju se na uspjeh

Milenijumskih razvojnih ciljeva, koji su omogućili čovječanstvu da u periodu od 2000. do 2015. godine prepolovi ekstremno siromaštvo, da poboljša stopu obrazovanja, smanji smrtnost djece i porodilja, kao i smrtnost od HIV/AIDS i malarije, ali i da unaprijedi položaj žena. Iako je nesumnjivo ostvaren veliki napredak, bolji svijet za SVE još je daleko na horizontu.

Zato je novi razvojni plan ambiciozniji. Tiče se SVIH, bez izuzetka. Bavi se pitanjima sa kojima se svi mi suočavamo, bez izuzetka.

Da bi se ostvarilo svih 17 ciljeva održivog razvoja, neophodna je saradnja vlada, civilnog društva, privatnog sektora i pojedinaca – ljudi kao što si ti.

Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima

- » Oko 836 miliona ljudi u svijetu i dalje živi u ekstremnom siromaštvu
- » U tu grupu spadaju svi oni koji žive sa manje od 1,25 američkih dolara dnevno; Trenutno, tako živi svaka peta osoba u svijetu; Poređenja radi, broj ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu jednak je populaciji Evrope
- » Većina onih koji pripadaju grupi ekstremno siromašnih živi u dva regiona: u južnoj Aziji i podsaharskoj Africi

KAKO?

- » Izgraditi čvrste okvire politika na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, koje će se zasnivati na rodno senzitivnim strategijama razvoja usmjerenim na siromašne, u cilju podrške ubrzanom ulaganju u aktivnosti na iskorjenjivanju siromaštva
- » Sprovesti odgovarajuće sisteme i mjere socijalne zaštite na nacionalnom nivou, posebno za najugroženije
- » Obezbijediti značajnu mobilizaciju sredstava iz raznih izvora, između ostalog i putem poboljšane razvojne saradnje, u cilju obezbjeđivanja prikladnih i predvidljivih sredstava za zemlje u razvoju, posebno za najmanje razvijene zemlje, da mogu da sprovedu programe i politike za okončanje siromaštva u svim oblicima

- » Iskorijenjeno EKSTREMNO siromaštvo SVUDA i za SVE ljude
- » Prepolovljen broj muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva (prema nacionalnim definicijama siromaštva)
- » Obezbijedeno da svi muškarci i žene, posebno siromašni i ugroženi, imaju jednaka prava na privredne resurse, pristup osnovnim servisima, vlasništvu i upravljanju zemljištem i drugim oblicima svojine, nasljedstvu, prirodnim bogatstvima, odgovarajućim novim tehnologijama i finansijskim uslugama, uključujući i mikrofinansiranje
- » Izgrađen sistem koji će povećati otpornost siromašnih i ugroženih, kako bi se smanjila njihova izloženost i ugroženost od ekstremnih klimatskih pojava, ekonomskih, društvenih i/ili ekoloških katastrofa

1 SVIJET BEZ
SIROMAŠTVA

Okončati glad, postići bezbjednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu

2 SVIJET BEZ GLADI

SVIJET
SADA

SVIJET
2030.

- » Više od 795 miliona ljudi je neuhranjeno, što znači da skoro svaka deveta osoba u svijetu ide gladna na spavanje
- » Velika većina gladnih u svijetu živi u zemljama u razvoju, gdje je 12,9% stanovništva nauhranjeno
- » Azija je kontinent sa najviše gladnih
- » Podsaharska Afrika je regija s najvećim procentom gladnih - svaka četvrta osoba je neuhranjena
- » Loša ishrana uzrok je 45% smrtnih slučajeva djece mlađe od pet godina (3,1 milion djece svake godine)
- » 66 miliona djece školskog uzrasta u zemljama u razvoju pohađaju nastavu gladna, od toga samo u Africi 23 miliona

- » Okončana glad i osigurano da svim ljudima, a posebno siromašnima i ljudima u osjetljivim okolnostima, tokom cijele godine bude dostupna nutritivna i bezbjedna hrana
- » Iskorijenjeni svi oblici neuhranjenosti, uz realizaciju međunarodno dogovorenih ciljeva koji se odnose na zaostajanje u tjelesnom razvoju kod djece mlađe od 5 godina
- » Udvostručena poljoprivredna produktivnost i prihodi malih proizvođača hrane
- » Obezbijedjeni održivi sistemi za proizvodnju hrane

KAKO?

- » Povećati investiranje u seosku infrastrukturu, poljoprivredna istraživanja i savjetodavne usluge, razvoj tehnologije i banaka biljnog i stočnog genetskog materijala
- » Ispraviti i spriječiti trgovinska ograničenja i deformacije na poljoprivrednim tržištima u svijetu
- » Usvojiti mjere za adekvatno funkcionisanje tržišta prehrambenih proizvoda i prerađevina
- » Omogućiti pravovremeni pristup informacijama na tržištu, uključujući informacije o rezervama hrane

Obezbijediti zdrav život i promovisati blagostanje za ljude svih generacija

3 DOBRO ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE

- » Više od šest miliona djece godišnje umre prije petog rođendana
- » Uprkos globalnom napretku, sve veći udio smrtnosti djece prisutan je u podsaharskoj Africi i južnoj Aziji; Četiri od pet smrtnih slučajeva djece do pet godina javlja se upravo u tim regijama.
- » Broj majki koje ne prežive porođaj u odnosu na one koje prežive je i dalje 14 puta veći u zemljama u razvoju nego u razvijenim zemljama.
- » Samo polovina žena u zemljama u razvoju dobija preporučenu količinu zdravstvene zaštite.
- » Na kraju 2013. godine je 250 000 djece novozaraženo HIV-om, od čega 2/3 čine djevojčice

- » Smanjena globalna stopa smrtnosti majki na manje od 70 na 100 hiljada živorođenih beba
- » Iskorijenjena smrtnost novorođenčadi i djece mlađe od pet godina, u slučajevima koji se mogu spriječiti
- » Okončana epidemija side, tuberkuloze, malarije i zanemarenih tropskih bolesti
- » Smanjen broj prijevremenih smrtnih slučajeva od nezaraznih bolesti za jednu trećinu
- » Obezbijeden univerzalni pristup servisima koji se odnose na seksualnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu
- » Postignuta univerzalna pokrivenost zdravstvenom zaštitom

KAKO?

- » Podržati istraživanja i razvoj vakcina i lijekova za zarazne i nezarazne bolesti koje primarno pogađaju zemlje u razvoju
- » Obezbijediti pristup povoljnim osnovnih lijekovima i vakcinama i, posebno, osigurati pristup dostupnost lijekova za sve
- » Povećati finansiranje u oblasti zdravstva, kao i zapošljavanje, razvoj, obuku i zadržavanje zdravstvenih radnika u zemljama u razvoju, posebno u nerazvijenim zemljama
- » Ojačati kapacitete svih zemalja, a posebno zemalja u razvoju za rano upozorenje, smanjenje rizika i upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima
- » Pospijesiti primjenu „Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana“ u svim zemljama, u skladu s potrebama

Obezbijediti inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve

**4 KVALITETNO
OBRAZOVANJE**

**SVIJET
SADA**

- » Čak 57 miliona djece i dalje ne pohađa školu
- » Više od polovine djece koja nisu upisana u školu žive u podsaharskoj Africi
- » Procjenjuje se da oko 50% djece školskog uzrasta koja ne idu u školu žive u područjima zahvaćenim sukobima

**SVIJET
2030.**

- » Sve djevojčice i dječaci imaju pristup besplatnom, jednakom i kvalitetnom osnovnom i srednjem obrazovanju
- » Sve djevojčice i dječaci imaju pristup kvalitetnom razvoju u ranom djetinjstvu, brizi i predškolskom obrazovanju
- » Ostvarena jednaka dostupnost jeftinog i kvalitetnog tehničkog, stručnog i visokog obrazovanja, za sve žene i muškarce
- » Ostvaren jednak pristup svim nivoima obrazovanja i stručnim obukama za ranjive grupe
- » Postignuta jezička i numerička pismenost za sve mlade i znatan broj odraslih
- » Povećan broj kvalifikovanih nastavnika

KAKO?

- » Izgraditi i poboljšati obrazovne objekte koji su prilagođeni djeci, osobama sa invaliditetom i rodnim razlikama
- » Obezbijediti nenasilna, bezbjedna i inkluzivna djelotvorna okruženja za učenje za sve
- » Ojačati međunarodnu saradnju za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u nerazvijenim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju

Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice

5 RODNA
RAVNOPRAVNOST

- » Djevojčice se i dalje suočavaju s preprekama za upis u osnovnu i srednju školu u podsaharskoj Africi, Okeaniji i zapadnoj Aziji
- » U sjevernoj Africi, svako peto plaćeno radno mjesto u nepoljoprivrednom sektoru pokriva žena
- » U svega 46 zemalja žene imaju više od 30% mjesta u nacionalnom parlamentu, u barem jednom domu

KAKO?

- » Sprovesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na privredne resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasljedstvu i prirodnim resursima, u skladu sa nacionalnim zakonima
  - » Povećati upotrebu inovativnih tehnologija, posebno informacione i komunikacione tehnologije radi unapređenja osnaživanja žena
  - » Usvojiti i osnažiti dobre politike i zakonodavstvo u cilju promovisanja rodne ravnopravnosti i osnaživanja SVIH žena i djevojčica na svim nivoima
- » Okončani SVI oblici diskriminacije protiv žena i djevojčica – SVUDA
  - » Eliminirani svi oblici nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, seksualnu eksploataciju i sve druge vidove eksploatacije
  - » Eliminirane sve štetne prakse kao što su dječiji, rani i nasilni brakovi, kao i obrezivanje ženskih genitalija
  - » Obezbijedeno da žene u potpunosti i djelotvorno participiraju i imaju jednake mogućnosti da učestvuju u rukovođenju na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu
  - » Obezbijedena univerzalna dostupnost polnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava

Obezbijediti dostupnost i održivo upravljanje pijaćom vodom i sanitarnim uslovima za sve

- » Čak 2,4 milijarde ljudi nema pristup osnovnim sanitarnim uslugama, kao što su toaleti i poljski WC-i
- » Svakog dana, u prosjeku 1.000 djece umire zbog bolesti koje se mogu spriječiti, a vezane su za vodu i sanitarne uslove
- » Nestašica vode utiče na više od 40% ljudi širom svijeta; Projekcije ukazuju na rast ove brojke u budućnosti, usljed posljedica klimatskih promjena
- » Prema sadašnjim trendovima, do 2050. godine će najmanje jedna od četiri osobe biti pogođena nestašicom vode
- » Hidroenergija je najvažniji i najčešće korišćeni obnovljivi izvor energije, a od 2011. godine, predstavlja 16% ukupne proizvodnje električne energije u svijetu

- » Ostvaren univerzalni i jednak pristup bezbjednoj i jeftinoj pijaćoj vodi za sve
- » Ostvaren adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima za sve
- » Okončana praksa obavljanja defekacije na otvorenom
- » Unaprijeđen kvalitet vode kroz smanjenje zagađenja, eliminisanje rasipanja i smanjenje na najmanju moguću mjeru ispuštanja opasnih hemikalija i materijala
- » Prepolovljen udio nepročišćenih otpadnih voda, znatno povećano recikliranje i bezbjedna ponovna upotreba na globalnom nivou

KAKO?

- » Zaštititi i obnoviti ekosisteme povezane sa vodom, uključujući planine, šume, plavna zemljišta, rijeke, izdane i jezera
- » Proširiti međunarodnu saradnju sa zemljama u razvoju i pružiti podršku tim zemljama u stvaranju kapaciteta za aktivnosti i programe vezane za vodu i sanitarne uslove
- » Podržati i pojačati učešće lokalnih zajednica u unapređivanju upravljanja vodom i sanitarnim uslovima

6 ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI

Obezbijediti pristup povoljnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve

7 DOSTUPNA I OBNOVLJIVA ENERGIJA

- » Svaka peta osoba u svijetu i dalje nema pristup električnoj energiji
- » Sa rastom populacije raste i potreba za jeftinom energijom kako bi ljudi mogli da ugriju svoje domove, osvijetle ulice, koriste telefone i računare neophodne za svakodnevno obavljanje posla.
- » Od 1990. do 2010. godine broj ljudi koji imaju pristup električnoj energiji se povećao za 1,7 milijardi
- » Proizvodnja energije je dominantan faktor koji utiče na klimatske promjene i uzrokuje oko 60% ukupne globalne emisije gasova sa efektom staklene baste
- » Smanjenje intenziteta emisije ugljen-dioksida je ključni, dugoročni cilj klimatskih promjena

- » Udvostručena globalna stopa unapređenja energetske efikansosti
- » Povećana održivost udjela obnovljive energije u globalnom energetsom miks
- » Osiguran univerzalni pristup jeftinim, pouzdanim i modernim energetskim uslugama

KAKO?

- » Unaprijediti međunarodnu saradnju kako bi se olakšao pristup istraživanju i tehnologiji čiste energije
- » Promovisati ulaganje u energetska infrastrukturu i tehnologiju čiste energije
- » Proširiti infrastrukturu i unaprijediti tehnologiju za snabdijevanje svih korisnika uslugama moderne i održive energije u zemljama u razvoju, a posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju

Promovisati inkluzivan i održiv ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve

8 DOSTOJANSTVEN
RAD I EKONOMSKI
RAST

**SVIJET
SADA**

- » Više od 200 miliona ljudi je bilo nezaposleno 2015. godine, uključujući 75 miliona mladih od 25 godina
- » Više od 470 miliona novih radnih mjesta biće potrebno za one koji će ući na tržište rada između 2016. i 2030. godine
- » Gotovo 2,2 milijarde ljudi živi ispod granice siromaštva sa prihodom manjim od 2 američka dolara dnevno

**SVIJET
2030.**

- » U najnerazvijenijim zemljama održan rast bruto domaćeg proizvoda na nivou od najmanje 7% godišnje
- » Postignut viši nivo ekonomske produktivnosti
- » Postignuta puna produktivna zaposlenost i dostojanstven rad za sve žene i muškarce, uključujući mlade ljude i osobe sa smetnjama u razvoju, kao i ujednačena plata za rad jednake vrijednosti
- » Smanjen udio mladih koji nisu zaposleni niti su u procesu obrazovanja, odnosno obuke

KAKO?

- » Iskorijeniti siromaštvo kroz stabilne i dobro plaćene poslove
- » Podsticati osnivanje i rast mikropreduzeća, odnosno malih i srednjih preduzeća
- » Progresivno unaprijediti globalnu efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji
- » Osmisliti i primijeniti politike za promovisanje održivog turizma koji stvara radna mjesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode
- » Povećati podršku na osnovu „Pomoći za trgovinu“ za zemlje u razvoju, posebno za najnerazvijenije zemlje
- » Razviti i operacionalizovati globalnu startegiju za zapošljavanje mladih i primijeniti “Globalni pakt o zapošljavanju” Međunarodne organizacije rada

Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovisati održivu industrijalizaciju i podsticati inovativnost

9 INDUSTRIJA, INOVACIJE
I INFRASTRUKTURA

SVIJET
SADA

- » Oko 2,6 milijardi ljudi u zemljama u razvoju imaju poteškoće da ostvare stalni pristup električnoj energiji
- » 2,5 milijardi ljudi u svijetu nema pristup osnovnoj sanitaciji
- » 1 do 1,5 miliona ljudi nemaju pristup pouzdanim telefonskim uslugama
- » U mnogim afričkim zemljama, a posebno u zemljama s nižim prihodima, infrastrukturna ograničenja utiču na produktivnost kompanija i do 40%
- » Proizvodnja je važan poslodavac koji upošljava 16% svjetske radne snage

KAKO?

- » Promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju
- » Proširiti naučna istraživanja, unaprijediti tehnološke kapacitete industrijskih sektora u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju
- » Olakšati razvoj održive i prilagodljive infrastrukture u zemljama u razvoju kroz unaprjeđenje finansijske, tehnološke i tehničke podrške afričkim zemljama, najnerazvijenijim zemljama, zemljama u razvoju koje nemaju izlaz na more i malim ostrvskim državama u razvoju
- » Podržati razvoj domaće tehnologije, istraživanja i inovacija u zemljama u razvoju

SVIJET
2030.

- » Značajno povećan pristup informacionim i komunikacionim tehnologijama
- » Obezbijeden univerzalni i jeftini pristup internetu u najnerazvijenijim zemljama
- » Razvijena kvalitetna, pouzdana, održiva i prilagodljiva infrastruktura, uključujući regionalnu i međunarodnu infrastrukturu
- » Značajno povećan udio industrije u stopi zaposlenosti i bruto domaćem proizvodu u skladu sa nacionalnim okolnostima, a u najnerazvijenijim zemljama njen dio udvostručen
- » Uvećan pristup malih, srednjih i ostalih preduzeća finansijskim uslugama
- » Unaprijeđena infrastruktura i prilagođene industrije kako bi postale održive
- » Broj zaposlenih u oblasti istraživanja i razvoja povećan na milion ljudi

Smanjiti nejednakost između i unutar država

10 SMANJENJE NEJEDNAKOSTI

- » U odnosu na veličinu populacije, nejednakost je između 1990. i 2010. godine u zemljama u razvoju porasla za 11%
- » Tri puta je veći rizik od smrtnosti prije petog rođendana za djecu iz 20% najsiromašnijih domaćinstava, nego iz 20% najbogatijih
- » Osobe sa smetnjama u razvoju su u riziku da snose i do pet puta veće zdravstvene troškove od prosjeka
- » Žene u ruralnim područjima i dalje su u tri puta većem riziku od smrti na porođaju od žena koje žive u urbanim sredinama

KAKO?

- » Eliminirati diskriminatorske zakone, politike i prakse
  - » Promovirati prikladno zakonodavstvo, politike i aktivnosti
  - » Primjenjivati princip specijalnog i diferencijalnog tretmana za zemlje u razvoju, posebno za najnerazvijenije zemlje u skladu sa sporazumom Svjetske trgovinske organizacije
  - » Podsticati zvaničnu razvojnu pomoć i finansijske tokove, pa i direktne strane investicije, za države u kojima postoji najveća potreba, a posebno za najnerazvijenije zemlje
- » Osnajana i promovisana socijalna, ekonomska i politička inkluzija svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, porijeklo, vjeroispovijest ili ekonomski status
  - » Obezbijedene jednake mogućnosti i smanjene nejednakosti u ishodima
  - » Usvojene politike, posebno fiskalna politika i politika u oblasti plata i socijalne zaštite, te progresivno dostignuta veća ravnopravnost
  - » Unaprijeđeni propisi i nadzor globanih, finansijskih tržišta i institucija i pojačana primjena tih propisa
  - » Obezbijedena bolja zastupljenost zemalja u razvoju u procesu donošenja odluka u globalnim međunarodnim, ekonomskim i finansijskim institucijama
  - » Olakšana bezbjedna, regularna i odgovorna migracija i mobilnost ljudi

Učiniti gradove i naselja inkluzivnim, bezbjednim, otpornim i održivim

11 ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE

- » 3,5 milijardi ljudi živi u gradovima
- » 828 miliona ljudi živi u sirotinjskim naseljima, a broj stalno raste
- » Gradovi zauzimaju samo 3% od kopna planete, ali se u njima troši 60-80% energije i emituje 75% ugljen dioksida
- » Visoka gustina populacije u gradovima ima potencijal da donese napredak kada je riječ o efikasnosti i tehnološkim inovacijama, kao i smanjenja potrošnje resursa i energije
- » Gradovi imaju potencijal da budu rastrošni u distribuciji energije ili da optimizuju svoju efikasnost kroz smanjenje potrošnje energije i usvajanje tzv. zelenih energetske sistema
- » Ubrzana urbanizacija stvara pritisak na snadbijevanje pitkom vodom, kanalizaciju, životnu sredinu i zdravlje ljudi

- » 60% svjetske populacije živi u urbanim područjima
- » Svima obezbijeđen pristup adekvatnom, bezbjednom i jeftinom smještaju i osnovnim uslugama
- » Omogućen pristup bezbjednim, jeftinim, pristupačnim i održivim transportnim sistemima za SVE
- » U svim zemljama unaprijeđena inkluzivna i održiva urbanizacija
- » Znatno smanjeni ekonomski gubici do kojih dovode elementarne nepogode, usmjeravajući pažnju na zaštitu siromašnih i ranjivih
- » Smanjen negativan uticaj gradova na životnu sredinu mjeren po glavi stanovnika.
- » Omogućen univerzalni pristup bezbjednim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama
- » Postignuto sveobuhvatno upravljanje rizicima od elementarnih nepogoda na svim nivoima

KAKO?

- » Pojačati napore da se zaštiti i obezbijedi svjetska kulturna i prirodna baština
- » Unaprijediti bezbjednost na putevima, prije svega proširivanjem obima javnog prevoza, uz obraćanje posebne pažnje na potrebe onih koji se nalaze u ugroženim situacijama - žena, djece, osoba sa smetnjama u razvoju i starijih lica
- » Posebnu pažnju posvetiti kvalitetu vazduha i upravljanju otpadom na opštinskim i drugim nivoima
- » Osnaživanjem nacionalnog i regionalnog planiranja, podržati pozitivne ekonomske, socijalne i ekološke veze između urbanih, periurbanih i ruralnih oblasti
- » Podržati najnerazvijenije zemlje u izgradnji održivih i prilagodljivih zgrada za koje se koriste lokalni materijali

Obezbijediti održivu potrošnju i proizvodnju

SVIJET
SADA

- » Trećina hrane (1,3 milijarde tona) se baci svake godine
- » Ukoliko bi svi koristili energetske efikasne sijalice, svijet bi uštedio 120 milijardi dolara godišnje
- » Ako globalna populacija dosegne 9,6 milijardi do 2050. godine, biće potrebni resursi ekvivalentni gotovo tri planete za održavanje trenutnog načina života
- » Više od 1 milijarde ljudi još uvijek nema pristup pitkoj vodi
- » Domaćinstva troše 29% globalne energije i emituju 21% ukupne količine ugljen dioksida (CO₂)

KAKO?

- » Promovisati prakse javnih nabavki koje su održive, u skladu sa nacionalnim politikama i prioritetima
- » Podržati zemlje u razvoju da jačaju svoje naučne i tehnološke kapacitete kako bi se kretale u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje
- » Razvijati i primjenjivati alate za praćenje uticaja održivog razvoja na održivi turizam koji stvara radna mjesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode
- » Restrukturiranje sistema oporezivanja i fazno ukidanje štetnih subvencija tamo gdje one postoje, kako bi došao do izražaja njihov uticaj na životnu sredinu
- » Podsticati kompanije da usvoje održive prakse i da integrišu informacije o održivosti u svoj ciklus izvještavanja

- » Primijenjen 10-godišnji okvirni program za održivu potrošnju i proizvodnju, u kom su učešće uzele SVE zemlje, uz vodeću ulogu razvijenih, ali vodeći računa o stepenu razvoja i kapacitetima zemalja u razvoju
- » Postignuto održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa
- » Prepolovljeno bacanje hrane po glavi stanovnika na nivou maloprodaje i potrošača. Smanjeni gubici u hrani, proizvodnji kao i lancima snabdijevanja
- » Postignuto ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim oblicima otpada tokom čitavog njihovog upotrebnog ciklusa, a u skladu sa međunarodnim okvirima
- » Značajno smanjeno ispuštanje hemikalija u vodu, vazduh i zemljište, kako bi se smanjili njihovi negativni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu
- » Značajno smanjeno generisanje otpada
- » Osigurano da ljudi SVUDA imaju relevantne informacije i svijest o održivom razvoju i zdravim stilovima života
- » Nedjelotvorne subvencije za fosilna goriva svedene na razumnu mjeru

12 ODGOVORNA
POTROŠNJA I
PROIZVODNJA

Preduzeti hitne radnje u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica

- » U posljednjih 26 godina, globalne emisije ugljen dioksida uvećane su za 50%
- » Emisija gasova sa efektom staklene bašte, nastalih kao posljedica ljudskog faktora, pokretačka su snaga klimatskih promjena; Trenutno su na najvišem nivou u istoriji
- » Okeani su zagrijani, količine snijega i leda su smanjene, a nivo mora je porastao
- » Od 1901. do 2010. godine, prosječni globalni nivo mora je porastao za 19 cm
- » Tokom ovog vijeka, predviđa se rast prosječne površinske temperature, koja će vjerovatno nadmašiti 3 stepena Celzijusa; Najsiriromašniji i najranjiviji ljudi će biti najviše pogođeni

- » U svim zemljama osnažena prilagodljivost i adaptivni kapaciteti na rizike, povezani sa klimatskim uslovima i prirodnim katastrofama
- » Integrisane mjere vezane za klimatske promjene u nacionalne politike, strategije i planiranje
- » Unaprijeđeno obrazovanje, podizanje nivoa svijesti, kao i ljudskih i institucionalnih kapaciteta u vezi sa ublažavanjem i smanjivanjem uticaja klimatskih promjena

KAKO?

- » Promovisati mehanizme za podizanje kapaciteta za djelotvorno planiranje i upravljanje u vezi sa klimatskim promjenama u najnerazvijenijim zemljama
- » Primijeniti obavezu koju su razvijene zemlje potpisnice „Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama” preuzele kako bi do 2020. godine prikupile 100 milijard dolara godišnje i na taj način odgovorile na potrebe zemalja u razvoju u kontekstu značajnih aktivnosti na ublažavanju negativnih uticaja klimatskih promjena

13 KLIMATSKA AKCIJA

Očuvati i održivo koristiti okeane, mora i morske resurse za održivi razvoj

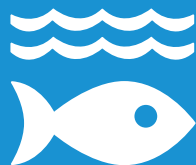
- » Okeani pokrivaju 3/4 Zemljine površine, sadrže 97% vode na Zemlji, i predstavljaju 99% životnog prostora na planeti po zapremini
- » Opstanak više od 3 milijarde ljudi zavisi od morskog i obalnog biodiverziteta
- » Morsko ribarstvo direktno ili indirektno zapošljava više od 200 miliona ljudi
- » Subvencije koje doprinose uvećanju potrošnje brojnih vrsta ribe sprečavaju napore za očuvanje i obnovu globalnog ribljeg fonda i povezanih poslova
- » Količina otpada koji ljudi odlažu u okeane je ogromna – u prosjeku, 13.000 komada plastičnog otpada nalazi se na svakom kvadratnom kilometru okeana

- » Spriječeni i/ili značajno smanjeni svi oblici zagađenja morskih resursa
- » Djelotvorno regulisana eksploatacija ribe i okončan prekomjerni izlov, kao i nezakonit, neprijavljen i neregulisan ribolov
- » Eliminated subsidies that contribute to illegal, unreported and unregulated fishing
- » Uvećana ekonomska korist za male ostrvske države u razvoju i najnerazvijenije zemlje na osnovu održivog korišćenja morskih resursa

KAKO?

- » Održivo upravljati morskim i obalskim ekosistemima.
- » Preduzeti aktivnosti za obnovu narušenih morskih i obalskih ekosistema
- » Primijeniti naučno zasnovane planove upravljanja kako bi se obnovile zalihe riba u najkraćem mogućem roku
- » Obustaviti subvencije koje stimulišu prekomjerni izlov ribe
- » Obezbijediti pristup morskim resursima i tržištima za male profesionalne ribare
- » Osigurati punu primjenu međunarodnog prava onako kako to predviđa „Konvencija Ujedinjenih nacija o pomorskom pravu”

14 ŽIVOT
POD VODOM

Održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti i preokrenuti proces degradacije zemljišta i spriječiti dalje urušavanje biodiverziteta

- » 13 miliona hektara šuma se izgubi svake godine
- » Život oko 1,6 milijardi ljudi zavisi od šuma
- » Šume su dom za više od 80% svih kopnenih vrsta životinja, biljaka i insekata
- » 2,6 milijarde ljudi direktno zavisi od poljoprivrede, ali 52% zemlje koja se koristi za poljoprivredu je umjereno ili teško pogođeno degradacijom tla
- » Zbog suše i rasta pustinja gubi se 23 hektara zemlje u minuti. Na toj zemlji moglo bi se uzgajati 20 miliona tona žita
- » Od 8.300 poznatih životinjskih vrsta, 8% je izumrlo, a 22% je u opasnosti od izumiranja
- » Čak 80% ljudi koji žive u ruralnim područjima u zemljama u razvoju se oslanjaju na tradicionalne biljne lijekove za osnovnu zdravstvenu njegu

- » Obezbijedeno očuvanje, obnova i održivo korištenje kopnenih i slatkovodnih ekosistema i njihovog okruženja
- » Obezbijedeno očuvanje planinskih ekosistema i njihovog biodiverziteta
- » Smanjena degradacija prirodnih staništa, prepolovljen gubitak biodiverziteta
- » Već do kraja 2020. obezbijedeno očuvanje planinskih ekosistema, kako bi se unaprijedili njihovi kapaciteti tako da pružaju korist koja ima suštinski značaj za održivi razvoj
- » Zaštićene urgožene vrste i spriječeno njihovo izumiranje
- » Osigurana pravedna i jednaka raspodjela koristi koja proističe iz korištenja genetskih resursa
- » Uvedene mjere kako bi se spriječio i značajno umanjio uticaj invazivnih stranih vrsta na kopnene i vodene ekosisteme
- » Integrisane vrijednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje, razvojne procese, strategije za smanjenje siromaštva i izvještaje

KAKO?

- » Preduzeti hitne i značajne akcije za sprečavanje degradacije prirodnih staništa
- » Promovisati implementaciju održivog upravljanja svim vrstama šuma, zaustaviti krčenje šuma, obnoviti degradirane šume i značajno uvećati pošumljavanje globalno
- » Preduzeti hitne akcije za zaustavljanje bespravnog lova i krijumčarenja zaštićenih vrsta flore i faune
- » Mobilisati i značajno uvećati finansijske resurse iz svih izvora za očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta i ekosistema
- » Mobilisati značajna sredstva iz svih izvora na svim nivoima za finansiranje održivog upravljanja šumama

15 ŽIVOT
NA KOPNU

Promovisati miroljubiva, inkluzivna i pravedna društva

- » Više od 10 miliona ljudi širom svijeta nema državljanstvo
- » Korupcija, mito, krađa i utaja poreza koštaju zemlje u razvoju oko 1,26 triliona dolara godišnje
- » Stopa djece koja napuštaju osnovnu školu u zemljama pogođenim sukobima dosegla je 50% u 2011. godini, što iznosi 28,5 miliona djece
- » Među institucijama koje su najviše pogođene korupcijom su pravosuđe i policija

- » Svuda značajno smanjeni svi oblici nasilja i sa njima povezane stope smrtnih slučajeva
- » Okončana zloupotreba i eksploatacija djece, trgovina djecom i svi oblici nasilja i torture nad djecom
- » Obezbijeđen zakonski identitet za SVE, uključujući registraciju prilikom rođenja
- » Značajno smanjeni nezakoniti tokovi novca i oružja, poboljšano pronalaženje i vraćanje ukradene imovine i borba protiv svih oblika organizovanog kriminala
- » Značajno smanjena korupcija i podmićivanje u svim njihovim pojavnim oblicima
- » Osigurano odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim nivoima

KAKO?

- » Osnažiti relevantne nacionalne institucije za izgradnju kapaciteta na svim nivoima, posebno u zemljama u razvoju, radi sprječavanja nasilja i borbe protiv terorizma i kriminala
- » Osigurati javni pristup informacija i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima
- » Promovisati i sprovoditi nediskriminatorske zakone i politike radi postizanja održivog razvoja
- » Razviti djelotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima
- » Proširiti i povećati učešće zemalja u razvoju u institucijama globalnog upravljanja
- » Promovisati vladavinu prava na nacionalnom i međunarodnom nivou i svima osigurati jednak pristup pravdi

16 MIR, PRAVDA I
SNAŽNE
INSTITUCIJE

Učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj

17 PARTNERSTVO
ZA CILJEVE

SVIJET
SADA

Unaprijeđeno i uspostavljeno funkcionisanje više sektora:

- » **Finansije**
Mobilisana dodatna finansijska sredstva za zemlje u razvoju; unaprijeđeno investiranja u najnerazvijenije zemlje.
- » **Tehnologija**
Razvijeni mehanizmi izgradnje kapaciteta u najnerazvijenijim zemljama u oblasti nauke, tehnologije i inovacija.
- » **Izgradnja kapaciteta**
Unaprijeđena višestrana partnerstva koja mobilizuju i dijele znanja, stručnost, tehnologiju i finansijska sredstva.
- » **Podaci, praćenje i odgovornost**
Povećana dostupnost pouzdanim podacima razvrstanih po dohotku, polu, starosti, rasi, etničkoj pripadnosti, migratornom statusu, invalidnosti, geografskoj lokaciji.
- » **Razmjena**
Uvećan izvoz iz zemalja u razvoju i udvostručen udio najnerazvijenijih zemalja u svjetskom izvozu.
- » **Sistemska pitanja**
Unaprijeđena koherentnost politika za potrebe održivog razvoja.

KAKO?

- » Pomoći zemljama u razvoju da postignu dugoročnu održivost dugova kroz:
  1. koordinisane politike usmjerene ka očuvanju načina za finansiranje dugova;
  2. otpis dugova;
  3. restrukturiranje dugova na primjeren način.
- » Unaprijediti koordinaciju u okviru postojećih mehanizama, a posebno na nivou Ujedinjenih nacija
- » Promovisati univerzalni, otvoren, nediskriminatorski i pravičan multilateralni sistem razmjene pod okriljem Svjetske trgovinske organizacije
- » Podržati i promovisati djelotvorna javna i javno-privatna partnerstva

Ovo je ambiciozan plan, ali nije nemoguć. Naprotiv.

Osim operativnih aktivnosti koje je neophodno preduzeti, kako na nivou lokalnih zajednica, tako i na nivou država, vlada i civilnog društva, za bolji svijet kom težimo ključni su pojedinci, kao i njihov odnos prema drugim ljudima i sredini u kojoj žive.

Ako želiš da se priključiš realizaciji globalnih Ciljeva održivog razvoja, informiši i svoje prijatelje, porodicu ili poznanike o njima.

www.un.org.me/agenda2030

Jer bolji svijet tiče se svih nas.

Eko zgrada Ujedinjenih nacija
Stanka Dragojevića bb
81000 Podgorica
Crna Gora
www.un.org.me